

Sygn. akt I UK 175/16

POSTANOWIENIE

Dnia 28 czerwca 2016 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Piotr Prusinowski

w sprawie z odwołania W. P.

przeciwko Prezesowi Kasy Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego Oddziałowi Regionalnemu w C.

o odszkodowanie z tytułu choroby rolniczej zawodowej,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń

Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 28 czerwca 2016 r.,

skargi kasacyjnej ubezpieczonego od wyroku Sądu Okręgowego - Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Częstochowie

z dnia 26 listopada 2015 r., sygn. akt IV Ua 24/15,

I odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,

II przyznaje adwokat S. S. od Skarbu Państwa - Sądu Okręgowego w Częstochowie tytułem nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej ubezpieczonemu w postępowaniu kasacyjnym 270 zł (dwieście siedemdziesiąt) podwyższone o stawkę podatku od towarów i usług.

UZASADNIENIE

Sąd Okręgowy w Częstochowie wyrokiem z dnia 26 listopada 2015 r. oddalił apelację W. P., wniesioną od wyroku Sądu Rejonowego w Częstochowie z dnia 7 maja 2015 r.

Wnioskodawca dochodził odszkodowania z tytułu rolniczej choroby zawodowej. Decyzją z dnia 8 października 2014 r. Prezes Kasy Rolniczego

Ubezpieczenia Społecznego odmówił mu świadczenia, gdyż w chwili powstania choroby, przed 1997 r., wnioskodawca nie podlegał ubezpieczeniu społecznemu rolników.

Sąd pierwszej instancji ustalił, że wnioskodawca w okresie od 2.09.1985 r. do 31.07.1991 r. był zatrudniony w Spółdzielni Kółek Rolniczych. W. P. jest również współwłaścicielem gospodarstwa rolnego. W okresie od 26.03.2008 r. do 30.09.2008 r. i od 1.03.2009 r. do 19.09.2010 r. odwołujący podlegał ubezpieczeniu społecznemu rolników w zakresie emerytalno-rentowym, wypadkowym, chorobowym i macierzyńskim jako rolnik. W okresie od 5.11.2012 r. do 16.11.2012 r. odwołujący był hospitalizowany w Oddziale Reumatologicznym Szpitala [...] w U. z powodu nasilonych dolegliwości bólowych stawów rąk, stóp, barków i kręgosłupa. W karcie informacyjnej wpisano, że początek choroby miał miejsce w 1997 r. W Szpitalu [...] w B. Poradni Wielospecjalistycznej, Poradni Chorób Zakaźnych odwołujący został poddany badaniom specjalistycznym. Rozpoznano u niego boreliozę. Stwierdzono, że narażenie zawodowo stanowiące przyczynę zgłoszenia choroby zawodowej miało miejsce we własnym gospodarstwie rolnym, a okres narażenia zawodowego ustalono od 1985 r. do nadal. Decyzją Powiatowego Inspektora Sanitarnego w M. z dnia 1 września 2014 r. stwierdzono u odwołującego chorobę zawodową - boreliozę.

W ocenie Sądu Rejonowego prawidłowe było stanowisko organu rentowego, zgodnie z którym choroba zawodowa powstała w okresie, gdy wnioskodawca nie podlegał ubezpieczeniu rolniczemu.

Sąd odwoławczy nie podzielił apelacji odwołującego się. Sąd ten uzupełnił postępowanie dowodowe i dopuścił dowód z opinii biegłego do spraw chorób zakaźnych, celem ustalenia daty w jakiej można mówić o wystąpieniu u ubezpieczonego boreliozy. Biegły po przeanalizowaniu dostępnych faktów stwierdził, że nie jest w stanie określić daty powstania boreliozy. Przychylił się do stanowiska Szpitala [...] w B., zgodnie z którym narażenie zawodowe trwało od 1985 r.

Sąd drugiej instancji przywołał treść art. 9 pkt 1, 10 ust 1 pkt 1, art. 12 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników (jednolity tekst: Dz.U. z 2015 r., poz. 704 ze zm.) i na ich podstawie zauważył, że warunkiem

przyznania jednorazowego odszkodowania jest ustalenie, zgodnie z którym schorzenie zawodowe powinno powstać w trakcie ubezpieczenia. W tym kontekście wskazał na regułę procesową zawartą w art. 6 k.c. Z powodu nieudowodnienia, że choroba zawodowa powstała w trakcie ubezpieczenia społecznego oddalił odwołanie.

Skargę kasacyjną wywiódł wnioskodawca. Zaskarżył wyrok Sądu Okręgowego w całości zarzucając mu naruszeniu przepisów postępowania mających istotny wpływ na wynik sprawy (art. 398³ § 1 pkt 2 k.p.c.) tj.:

- art. 386 § 2 k.p.c. w związku z art. 378 § 1 k.p.c. oraz art. 379 pkt 5 k.p.c. poprzez ich niezastosowanie i nie stwierdzenie przez Sąd Okręgowy z urzędu nieważności postępowania przed Sądem Rejonowym i nie przekazanie sprawy temu Sądowi do ponownego rozpoznania w sytuacji, gdy ubezpieczony w toku postępowania pierwszoinstancyjnego pozbawiony był możliwości obrony swoich praw co doprowadziło do nieważności tego postępowania, albowiem Sąd Rejonowy prowadząc postępowanie dopuścił się rażącej obrazy przepisów prawa procesowego poprzez: niedopuszczenie i nieprzeprowadzenie z urzędu niezbędnych i koniecznych dowodów dla prawidłowego rozpoznania sprawy w postaci dowodu z przesłuchania ubezpieczonego w charakterze strony oraz dowodu z opinii biegłych lekarzy z zakresu chorób zakaźnych, reumatologii i neurologii a ponadto poprzez: niepouczenie ubezpieczonego o skutkach niestawiennictwa na odroczonym terminie rozprawy, na którym nastąpiło jej zamknięcie oraz wydanie wyroku, nieudzielenie ubezpieczonemu pouczenia o celowości ustanowienia profesjonalnego pełnomocnika procesowego oraz możliwości ustanowienia pełnomocnika z urzędu w sytuacji, gdy wymagał tego skomplikowany charakter sprawy oraz nieporadność ubezpieczonego a także poprzez zamknięcie rozprawy, gdy w toku postępowania nie zostały przeprowadzone istotne dowody dla jej rozstrzygnięcia a ubezpieczony nie miał sposobności wyrażenia swojego stanowiska - co nastąpiło z obrażą art. 299 k.p.c., art. 232 zdanie drugie k.p.c. w zw. z art. 278 § 1 k.p.c., art. 150 k.p.c., art. 5 w zw. z art. 212 § 2 k.p.c. oraz art. 224 § 1 k.p.c. i doprowadziło do nieważności postępowania pierwszoinstancyjnego, którą Sąd Okręgowy nie wziął pod uwagę z urzędu prowadząc dalej postępowanie.

- art. 232 zdanie drugie k.p.c. w związku z art. 299 k.p.c. przez ich niezastosowanie i niedopuszczenie z urzędu przez Sąd Okręgowy dowodu z przesłuchania ubezpieczonego w charakterze strony.

- art. 232 zdanie drugie k.p.c. w zw. z art. 278 § 1 k.p.c. poprzez ich niezastosowanie i niedopuszczenie z urzędu dowodu z opinii biegłych lekarzy z zakresu reumatologii i neurologii, co było konieczne dla ustalenia daty powstania boreliozy u skarżącego i wyjaśnienie istotnej okoliczności spornej, w sytuacji, gdy biegły z zakresu chorób zakaźnych stwierdził, iż na podstawie dokumentacji medycznej badanego nie można konkretnie ustalić daty rozpoznania tej choroby, przy czym nie można też wykluczyć, iż choruje on na boreliozę od 2008 r., tj. w okresie objętym ubezpieczeniem społecznym rolników, a nadto poprzez niedopuszczenie z urzędu dowodu z uzupełniającej opinii biegłego z zakresu chorób zakaźnych dla ustalenia początku choroby boreliozy u skarżącego.

Skarżący zarzucił również naruszenie prawa materialnego przez jego niewłaściwe zastosowanie (art. 398³ § 1 pkt 1 k.p.c.), a to art. 10 ust. 1 i art. 12 ustawy z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników poprzez błędną subsumpcję i uznanie w oparciu o niepełny materiał dowodowy, że brak jest podstaw do uznania, że choroba zawodowa powstała w okresie podlegania przez skarżącego ubezpieczeniu społecznemu rolników.

Wnosząc o przyjęcie skargi kasacyjnej ubezpieczony był zdania, że jest ona oczywiście uzasadniona (art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.).

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Analiza akt sprawy nie pozwala na dostrzeżenie oczywistej zasadności skargi kasacyjnej.

Kategoria prawna, do której odwołuje się wnioskodawca, została wyznaczona niedookreślonym zwrotem. Powszechnie przyjmuje się, że oczywista trafność skargi kasacyjnej ma miejsce wówczas, jeśli dla przeciętnego prawnika, jest ona niewątpliwa, z góry widoczna, bez potrzeby głębszej analizy stosunku prawnego oraz bez sprawdzania i oceny dowodów. Zapatrywanie to powinno wystąpić już w trakcie przedsądu, czyli wstępnego badania skargi kasacyjnej, gdyż

na tym etapie procedowania rolą Sądu Najwyższego nie jest szczegółowe badanie zgłoszonych podstaw zaskarżenia.

W judykaturze Sądu Najwyższego zdecydowanie przeważa stanowisko, że nieważność postępowania nieuwzględniona przez sąd drugiej instancji z urzędu lub na zarzut strony stanowi uzasadnioną podstawę skargi tylko wtedy, gdy miała znaczenie dla wyniku sprawy (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 21 listopada 1997 r., I CKN 825/97, OSNC 1998 nr 5, poz. 81; z dnia 10 lutego 1998 r., II CKN 600/97, OSP 1999 nr 3, s. 58; z dnia 18 stycznia 2005 r., II PK 151/04, OSNP 2005 nr 17, poz. 262; z dnia 11 grudnia 2006 r., I PK 124/06, OSNP 2008 nr 3-4, poz. 27; z dnia 8 maja 2007 r., II PK 297/06, M.Prawn. 2007 nr 11, s. 587; z dnia 22 lutego 2011 r., II UK 290/10, LEX nr 817531; z dnia 13 lipca 2011 r., I UK 11/11, LEX nr 1043978). Skoro bowiem skarga kasacyjna przysługuje od orzeczeń sądu drugiej instancji, to wyłączone jest bezpośrednie badanie w postępowaniu kasacyjnym naruszenia przepisów postępowania przez sąd pierwszej instancji, w tym prowadzących do nieważności postępowania. Kwestia ta może podlegać badaniu i rozpoznaniu przez Sąd Najwyższy jedynie pośrednio, poprzez przytoczenie przez skarżącego w ramach drugiej podstawy z art. 398³ § 1 k.p.c. stosownego zarzutu naruszenia przez sąd odwoławczy art. 378 § 1 lub art. 386 § 2 k.p.c. i wykazanie, że to uchybienie sądu drugiej instancji mogło mieć istotny wpływ na wynik sprawy.

Skarżący nieważności nie wiąże z przebiegiem postępowania przed Sądem drugiej instancji. Nie wskazuje też, na zależność występującą między nieważnością postępowania pierwoinstancyjnego a rozstrzygnięciem Sądu Okręgowego. Sprawia to, że zarzut ten nie może świadczyć o oczywistości skargi kasacyjnej. Dodać do tego wypada, że ustanowienie pełnomocnika z urzędu odbywa się na wniosek, a nie z urzędu. W orzecznictwie przyjmuje się, że nawet w przypadku odmowy jego ustanowienia do nieważności postępowania na podstawie art. 379 pkt 5 k.p.c. dochodzi jedynie w wyjątkowych wypadkach (zob. szczegółowe rozważania w tym zakresie przeprowadzone w wyroku Sądu Najwyższego z dnia 6 kwietnia 2016 r., II UK 159/15, niepubl.). W tym stanie rzeczy oczywistość podstawy skargi jest problematyczna.

Pozostałe zarzuty wiążą się z postępowaniem Sądu Okręgowego. Zgodnie z art. 232 k.p.c. to strony zobowiązane są do wskazania dowodów, a sąd w pewnych

wypadkach może dopuścić dowód z urzędu. W tego rodzaju rozkładzie obowiązków trudno twierdzić, że Sąd drugiej instancji nie przeprowadzając z urzędu dowodu z przesłuchania strony w oczywisty sposób naruszył art. 232 k.p.c. Poza tym w świetle okoliczności wymagających wiedzy specjalnej (ustalenia daty powstania schorzenia) przydatność osobowych źródeł dowodowych jest ograniczona. Wystąpienie pierwszych objawów boreliozy nie ma decydującego znaczenia, zważywszy na przebieg tego schorzenia, co znalazło wyraz w rozważaniach biegłego. Oznacza to, że uchybienie przez Sąd drugiej instancji art. 232 zdanie drugie k.p.c. w związku z art. 299 k.p.c. nie jest oczywiste. Podobnie jest z ostatnim zarzutem procesowym. Brak możliwości odpowiedzenia przez biegłego na dana kwestię medyczną nie stanowi pewnej podstawy do twierdzenia, że sąd ma obowiązek korzystania z kolejnych opinii biegłych. Ważne jest to, czy rzetelność opinii przemawia za uznaniem, że kwestii tej nie da się przy użyciu wiedzy specjalnej rozwikłać. W razie odpowiedzi twierdzącej sąd nie ma obowiązku kontynuowania postępowania dowodowego, w przeciwnym razie powinien dążyć do wyjaśnienia sprawy, korzystając z kolejnych opinii. W rozpoznawanej sprawie Sąd Okręgowy uznał, że ocena biegłego jest miarodajna. W tych okolicznościach dyskusyjne pozostaje, czy doszło do naruszenia art. 232 zdanie drugie k.p.c. w związku z art. 278 § 1 k.p.c.

Przeprowadzone rozważania przekonują, że w ramach wstępnej procedury weryfikacyjnej, nie można przyjąć ziszczenia się przesłanki z art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. Sąd Najwyższy nie jest sądem rozpoznawczym, ale sądem prawa. Podstawowym jego zadaniem jest stanie na straży jednolitości orzecznictwa i kontroli jego legalności. Dlatego ustawodawca dopuścił możliwość przyjmowania skarg kasacyjnych w sytuacjach normatywnie problematycznych. Wyjątek od tej zasady przewidziany został w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. Zachodzi on jednak tylko wówczas, gdy już pobieżna analiza świadczy o oczywistym uchybieniu prawu. Skarga kasacyjna wnioskodawcy nie posiada tego rodzaju właściwości.

Dlatego zgodnie z art. 398⁹ § 2 k.p.c. orzeczono jak w sentencji. O kosztach pomocy prawnej udzielonej z urzędu rozstrzygnięto na podstawie § 15 ust 2 w związku z § 16 ust 4 pkt 2 rozporządzenia Ministra sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów

nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu (Dz.U. poz. 1801).